

NÉMET NEMZETISÉGI NYELV ÉS IRODALOM

I. RÉSZLETES ÉRETTSÉGI VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

A) KOMPETENCIÁK

KÖZÉP- ÉS EMELT SZINT

1. Szövegértés

1.1 Információk feldolgozása és értékelése.

Információk célirányos és kritikus használata: kiválasztás, újrendezés a téma és az olvasási cél összefüggésében.

1.1.1 Nyomtatott és elektronikus információforrások ismerete és használata (pl. egynyelvű és kétnyelvű szótárak, antológia, lexikon, írott és elektronikus sajtó, internet, keresőprogramok, CD-ROM stb.).

1.1.2 Nyelvi-nyelvtani, irodalmi ismeretek alkalmazása nyomtatott és elektronikus információforrások szövegeinek értelmezésében, létrehozásában, összehasonlításában, értékelésében.

1.1.3 Gondolatokról, ismeretekről, véleményekről a személyes állásfoglalás kialakítása.

1.2 Irodalmi és nem irodalmi szövegek értelmezése.

1.2.1 Szépirodalmi, publicisztikai, gyakorlati szövegek értelmezésével, összehasonlításával, értékelésével a gondolatmenet, a kifejezőmód, a műfaj, a szerkezet, a grammatikai szerveződés, a stílus szerepének felismerése és megfogalmazása.

1.2.2 Annak felismerése, megértése és bemutatása, hogyan hordozza és fejezi ki az irodalom a különböző korok és emberek tapasztalatait, élményeit, gondolatait, erkölcsi megfontolásait.

1.2.3 Szövegen belüli és szövegek közötti jelentésbeli egymásra utalások felismerése.

1.2.4 Írott közlésekben, megnyilatkozásokban a cél, a kommunikatív kontextus meghatározása, a szerzői vélemények, álláspontok felismerése, rekonstruálása, a mondanivaló lényegének, koherenciájának megítélése, értékelése.

1.2.5 Olvasmányokra való tárgyyszerű, illetve a személyes érintettséget is kifejező reagálás adott szempontok alapján.

2. Írásbeli szövegalkotás

Különböző témákban, különböző műfajokban a mű alapos ismeretén alapuló tájékozottság és személyes vélemény megfogalmazása.

2.1 Tájékoztató, érvelő, esszé típusú szövegek létrehozása a megadott témákban, formális és informális szövegek alkotása.

2.2 Írásbeli műfajok nyelvhasználati jellemzőinek, fogalmazástechnikai lépéseinek önálló alkalmazása „az ötlettől a kidolgozásig”; ideértve az önellenőrzés és javítás képességét.

2.3 A megnyilatkozás céljának, tárgyának megfelelő közlés, a köznyelvi norma alkalmazása, biztos helyesírás, rendezett, olvasható íráskép.

2.4 Kérdés, probléma írásbeli megvitatása, önálló vélemény, álláspont, következtetés megfogalmazása az érvelés módszerével.

2.5 Hivatalos írásművek (pl. levél, önéletrajz, pályázat) szerkezeti, tartalmi, nyelvi normáinak alkalmazása.

3. Beszéd, szóbeli szövegalkotás

3.1 A beszédhelyzetnek és a témának megfelelő nyelvi norma követésével önállóan kifejtett közlés.

3.2 A fonetikai, nyelvtani, nyelvhelyességi szabályok betartásával változatos kommunikációs stratégiák alkalmazása.

4. Fogalomhasználat.

4.1 Szövegértelmezés, olvasmányélmény, személyes állásfoglalás fogalmilag helytálló bemutatása, előadása.

4.2 Erkölcsi, esztétikai, poétikai, stilisztikai fogalmak beszédhelyzetnek, témának megfelelő önálló alkalmazása.

B) ISMERETKÖRÖK

KÖZÉP- ÉS EMELT SZINT

A közép- és az emelt szint tartalmilag kevésbé, minőségi és értékelési szempontból viszont jelentősen különbözik egymástól.

Az emelt szint elsősorban abban különbözik a középszinttől, hogy más minőségű tudást kíván mérni, vagyis a nyelvhasználati képességek nagyobb biztonságát feltételezi a nyelvi, irodalmi ismeretek befogadásában és interpretálásában.

1. NÉMET NYELV

1.1. Nyelvhelyesség

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1.1.1. A szó	A német nyelvtan alapvető terminusainak ismerete. Alapos morfológiai ismeretek. Igei és melléknévi vonzatok helyes használata. A német helyesírás és központosítás szabályainak használata nagy biztonsággal.	A német nyelvtan fontos terminusainak ismerete és használata. A magyar interferencia hatásainak tudatos kerülése.
1.1.2. A mondat	Szintaktikai jelenségek felismerése szépirodalmi és köznapi szövegekben. Mondatrészek és tagmondatok szerepének felismerése. Különböző kötőszavak segítségével helyes összetett mondatok képzése.	A mondatszerkezet megváltoztatása különböző szempontok szerinti.
1.1.3. Szóképzés/ Jelentés	A szóképzés fontos struktúrái, ezek alkalmazása a saját nyelvhasználatban. Alá- és fölérendelt kifejezések. Fogalmak nyelvileg megfelelő definiálása. Az egy- és kétnyelvű, valamint elektronikus szótárak gyakorlott használata. Többjelentésű, rokon- és ellentétes	Sokrétű szóképzési módszerek a saját nyelvhasználatban. Helyesírási és szinonimaszótárak gyakorlott használata. Idiómák önálló használata.

	<p>értelmű szavak.</p> <p>A jelentések közötti különbségek felismerése és helyes használata.</p> <p>Az idiómák az írott és a beszélt nyelvben, jelentésük és szövegbéli felhasználási lehetőségeik felismerése.</p>	
1.1.4. Nyelv és stílus	<p>Alapvető stilisztikai ismeretek használata szóban és írásban, helyes szóhasználatra törekvés.</p> <p>A német nyelvben előforduló idegen szavak stilisztikai értékének ismerete.</p> <p>A nyelvhasználat különböző szintjei (irodalmi nyelv, köznyelv, fiatalok nyelve) - megkülönböztetésük autentikus szövegekben.</p> <p>Nyelvjárásból származó kifejezések és stilisztikai értékük felismerése.</p> <p>Az igék modális jelentése (feltételezés, valószínűség, távolságtartás stb.).</p> <p>A függő beszéd különböző formáinak és ezek funkciójának felismerése irodalmi művekben és a média nyelvében.</p> <p>Az írott és a beszélt nyelv közötti különbségek felismerése szövegekben.</p> <p>A saját szóbeli és írásbeli nyelvhasználat ennek megfelelő alakítása.</p>	<p>A különböző nyelvi szinteknek megfelelő kifejezések megfelelő használata.</p> <p>A fontosabb módosítószavak jelentése és hatása.</p> <p>A függő beszéd különböző kifejeződési formáinak önálló használata.</p> <p>Az írott és a beszélt nyelv jellemzőinek biztos használata szóban és írásban.</p>
1.1.5. Szöveg, beszéd, kommunikáció	<p>Autentikus szövegekben a nyelvi jelenségek jelentésének és funkciójának felismerése.</p> <p>A köznyelvben használatos szövegtípusok (kérvény, önéletrajz, pályázat, hivatalos level, érvelés) normái.</p> <p>A meggyőzés, a vita, az érvelés beszédhelyzete és kritériumai.</p> <p>Az írott és az elektronikus tömegkommunikáció szövegtípusainak megkülönböztetése.</p>	<p>Médiaközlések, ismeretterjesztő szövegek összehasonlítása pl. a szóhasználat, a stílus szempontjából.</p>

1.2. Témakörök

A német nyelv írásbeli és szóbeli vizsgáin előforduló szövegek és az ezeken alapuló kommunikáció a következő témakörök valamelyikéhez hozzárendelhetők.

Míg az emelt szinten a témák megközelítési módja általános, elvont és összetett, addig a középszinten a megközelítési mód személyes, konkrét és egyszerű.

Személyes életvitel

Társadalmi élet

Iskola, képzés, hivatás
Sport és szabadidő
Kulturális élet és média
Gazdaság, technika, környezet
Politika és történelem
Német nyelv

1.3. Fogalmak (Az emelt szintű fogalmi követelményeket *dőlt* betűvel jelezzük.)

Grammatische Termini

Das Verb

- Tempus (Präsens, Präteritum, Perfekt, Plusquamperfekt, Futur)
- Modus (Indikativ, Imperativ, Konjunktiv I. u. II.)
- Genus (Aktiv, Vorgangspassiv/Zustandspassiv)
- Modalverb
- sich-Verb, unpersönliches Verb
- Konjugation, konjugieren
- Infinitiv, Partizip Präsens/Perfekt

Das Substantiv

- Genus (maskulin, feminin, neutral)
- Numerus (Singular, Plural)
- Kasus (Nominativ, Akkusativ, Dativ, Genitiv)
- Deklination, deklinieren

Der (bestimmte/unbestimmte) Artikel

Das Adjektiv

- Deklination

Komparation (Positiv, Komparativ, Superlativ)

Das Pronomen

- Personal-, Possessiv-, Demonstrativ-, Relativ-, *Reflexiv-, Interrogativ-, Indefinitpronomen.*
- Pronominaladverb

Das Adverb - Lokal-, Temporal-, Modaladverbien

Das Numerale

Die Konjunktion

Die Präposition

Das Modalwort

Die Wortbildung - Zusammengesetztes Wort (*Kompositum*), Ableitung, *Präfigierung/Präfix*

Das Satzglied (Subjekt, Prädikat, Akkusativ-, Dativ-, Genitiv-, Präpositionalobjekt, Attribut, Lokal-, Temporal-, Modalbestimmung)

Die Rektion, Substantiven, Adjektiven

Die Satzverbindung, das Satzgefüge

Der Gliedsatz - Hauptsatz/Nebensatz (Subjekt-, Objektsatz, Temporal-, Lokal-, *Kausal-, Finalsatz, Relativsatz, Konditionalsatz, Konzessivsatz*)

Infinitivkonstruktion

Indirekte Rede

Das Homonym, das Synonym, das Antonym

Das Idiom

Der Nominal-/Verbalstil

Der Kontext

Der Dialekt, die Umgangssprache, die Hochsprache

2. NÉMET IRODALOM

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
<p>2.1. Szerzők és művek</p> <p>2.1.1. Különböző irodalmi korszakokból származó szerzők műveinek ismerete</p>	<p>Lessing: Fabeln</p> <p>Goethe: szabadon választott versek, balladák</p> <p>Schiller: balladák</p> <p>Heine: Buch der Lieder (szabadon választott versek) Deutschland. Ein Wintermärchen (Caput I.)</p> <p>Lenau: Schilflieder</p> <p>Eichendorff: szabadon választott versek</p> <p>Fontane: Effi Briest</p> <p>Hauptmann: Bahnwärter Thiel</p> <p>Rilke: két szabadon választott vers</p> <p>Kafka: példázatok</p> <p>Brecht: Mutter Courage und ihre Kinder</p> <p>Borchert: Kurzgeschichten, elbeszélések</p> <p>Dürrenmatt: Der Besuch der alten Dame</p> <p>A művek beható szövegismereten alapuló értelmezése. A tartalmi, szerkezeti és nyelvi sajátosságok közötti összefüggések felismerése, bemutatása. A művekben felvetett főbb kérdések etikai vonatkozása, aktualizálása.</p>	<p>Goethe: szabadon választott versek</p> <p>Schiller: szabadon választott versek</p> <p>Deutschland. Ein Wintermärchen (további részletek)</p> <p>Lenau: szabadon választott versek</p> <p>Rilke: szabadon választott versek</p> <p>Böll: szabadon választott elbeszélések Kurzgeschichten</p> <p>Műfaji sajátosságok, a téma, a kompozíció, a nyelvhasználat, a motívumok, az alkotói nézőpont összefüggései. A vizsgázók számára ismeretlen, rövidebb lélegzetű epikai és lírai alkotás elemzése.</p>

2.1.2. Magyarországi német szerzők és műveik	V. Koch, J. Michaelis, E. Rittinger, R. Becker, J. Mikonya, C. Klotz stb. szabadon választott művei. A háború utáni magyarországi német irodalom jellemző témái (anyanyelv, kétnyelvűség, haza, szülőföld, identitás, hagyományok stb.) és tendenciái.	Modern szerzők művei – pl. A. Korb, Ch. Arnold, K. Brenner.
2.2. Értelmezési szintek 2.2.1. Korszakok, stílusok	A felsorolt korszakok főbb jellemzőinek bemutatása adott irodalmi művek alapján. Felvilágosodás, Sturm und Drang, klasszika, romantika, Vormärz, realizmus, naturalizmus, a századforduló irodalma, a háború utáni korszak, kortárs irodalom.	Különböző ábrázolási módok jellemzőinek és hatásának bemutatása adott művek alapján.
2.2.2. Témák, motívumok	Az olvasott művekben motívum, téma változatainak felismerése, értelmezése. Különböző korszakokból választott hasonló témájú és motívumú versek (pl. szerelem, természet, évszakok, hazaszeretet stb.) összehasonlítása.	Különböző művek gondolati, tematikus, motívikus egyezéseinek és különbségeinek összevetése.
2.2.3. Műfajok	Az epika, líra, dráma formai és tartalmi jegyeinek felismerése és adott művek alapján történő bemutatása.	Különböző korokban keletkezett azonos műfajú alkotások közös eltérő jegyeinek megnevezése, összevetése (pl. fabula, ballada, Kurzgeschichte, novella, elbeszélés, példázat, dráma, regény). Az epikus színház jellemzői.

2.3 Fogalmak (Az emelt szintű fogalmi követelményeket *dőlt* betűvel jelezzük.)

Gattungen: Epik, Lyrik, Drama

Epische Gattungen: Roman, Novelle, Erzählung, Kurzgeschichte, Anekdote, Sage, Fabel, Parabel, *Gleichnis*, Märchen

Lyrische Gattungen: *Elegie*, Hymne, Lied, Ode, Sonett, konkrete Poesie

Dramatische Gattungen: Komödie/Lustspiel, Tragödie/Trauerspiel, dramatisches Gedicht, Ballade

Erzählsituation, *Erzählperspektive*, Ich-Erzählung, Monolog, Dialog, direkte/indirekte Rede, Handlung, Beschreibung, Bericht, Episode, Kapitel, Rahmen

Erlebnisllyrik, *Gelegenheitslyrik*

Vers/Strophe/Reim (Paarreim, Kreuzreim, umarmender Reim), Strophenbau, Rhythmus, Klang, Refrain, Alliteration, Zeilensprung, Personifizierung, Vergleich, Metapher, Allegorie, Ausruf, *lyrisches Ich*

Dramatische Handlung, Exposition, Entwicklung der Handlung, Spannung/Steigerung, Höhepunkt, Lösung, Katharsis

Inszenierung, Bühnenbild, Mimik, Gestik

Dramentheorie, episches Theater, V-(Verfremdungs) Effekt, Narrator, Distanz(ierung)

absurd, *grotesk*, *paradox*

Symbol, Schlüsselwort

Humor, Ironie, *Satire*, Spott

Charakter

Literarische Epochen, Stilrichtungen, Aufklärung, Sturm und Drang, Klassik

Romantik, Vormärz, Realismus, Naturalismus, Jahrhundertwende,

Expressionismus, Symbolismus, Nachkriegsliteratur, Gegenwartsliteratur Kunstpoesie, Volkspoesie

Interpretation, *Kritik*, *Wertung*.

DEUTSCHE NATIONALITÄTEN SPRACHE UND LITERATUR

I. DETAILLIERTE BESCHREIBUNG DER PRÜFUNGSANFORDERUNGEN

A) KOMPETENZEN

MITTELSTUFE UND OBERSTUFE

1. Leseverstehen

1.1 Informationen verarbeiten und auswerten

Zielgerichtete und kritische Nutzung von Informationen: Auswahl und Neugestaltung in Bezug auf das Thema und das Leseziel

1.1.1 Kenntnisse über Printmedien und elektronische Informationsquellen und deren Nutzung (z. B. ein- und zweisprachige Wörterbücher, Anthologien, Lexika und elektronische Presse, Internet, Suchmaschinen, CD-Rom, usw.)

1.1.2. Nutzung von lexikalisch-grammatischen und literarischen Kompetenzen zur Analyse, Produktion und zum Vergleich, sowie zur Bewertung von Texten der Printmedien und elektronischen Informationsquellen

1.1.3 Entwicklung von persönlichen Stellungnahmen zu Gedanken, Kenntnissen und Meinungen

1.2 Analyse von literarischen und nichtliterarischen Texten

1.2.1 Anhand von Analyse, Vergleich und Wertung belletristischer, journalistischer und Übungstexte Gedankengänge, Ausdrucksweise beschreiben und die Gattung, Textsorte, grammatische Struktur und den Stil sowie deren Funktionen angeben.

1.2.2 Erkennen, verstehen und darstellen dessen, dass Literatur Träger und Ausdruck für unterschiedliche Epochen und menschliche Erfahrungen/Wahrnehmungen, Denkweisen und ethische Überlegungen ist.

1.2.3 Aufeinander verweisende Bedeutungsunterschiede innerhalb und zwischen Texten erkennen.

1.2.4 Das kommunikative Ziel des Kontextes in geschriebenen Mitteilungen und Veröffentlichungen erfassen, Erkenntnis und Rekonstruktion von Autorauffassungen und -meinungen, Einschätzung und Wertung des Grundgedankens und der Kohärenz der Aussagen.

1.2.5 Sachliche oder individuelle Reaktion auf eine Lektüre anhand vorgegebener Gesichtspunkte zum Ausdruck bringen.

2. Schriftliche Textproduktion

Ausdruck von persönlicher Meinung; Orientiertheit und Kenntnissen in verschiedenen Themenbereichen und Gattungen beruhend auf tiefgehender Textkenntnis.

2.1 Anfertigung von Berichten, argumentierenden Texten und Essays zum angegebenen Thema, Erstellung von formellen und informellen Texten.

2.2 Selbstständige Textproduktion unter dem Gesichtspunkt „von der Idee bis zur Ausführung“, inbegriffen Selbstkontrolle und Fehlerkorrektur.

- 2.3 Ziel ist eine dem Gegenstand angemessene Darlegung unter Anwendung der Normen der Standardsprache und sicherer Orthografiekenntnisse bei übersichtlichem, lesbarem Schriftbild
- 2.4 Schriftliche Erörterung von Fragen und Problemen, eigenständige Meinungsäußerung, Formulierung von Standpunkten und Schlussfolgerungen anhand argumentativer Methoden.
- 2.5 Anfertigung offizieller Textsorten (z. B. Brief, Lebenslauf, Bewerbung) unter Anwendung struktureller, inhaltlicher und sprachlicher Normen
3. Kommunikation/mündliche Textproduktion
- 3.1 Der Gesprächssituation und dem -thema entsprechend unter Einhaltung der sprachlichen Normen selbstständig ausgedrückte Äußerung.
- 3.2 Anwendung von vielfältigen Kommunikationsstrategien unter Einhaltung der phonetischen, grammatischen bzw. grammatikalischen Regeln
4. Begriffsverwendung
- 4.1 Formell stichhaltiges Vorstellen und zutreffender Vortrag von Textanalysen, Leseerlebnissen und persönlichen Stellungnahmen.
- 4.2 Selbstständiger Gebrauch von moralischen, ästhetischen, poetischen und stilistischen Begriffen entsprechend der Gesprächssituation.

B) KENNTNISSE

OBERSTUFE UND MITTELSTUFE

Die Ober- und Mittelstufe unterscheiden sich weniger hinsichtlich ihrer inhaltlichen Aspekte, allerdings bedeutend in Bezug auf Qualitätsanspruch und Bewertung.

Die Oberstufe unterscheidet sich in erster Linie dadurch von der Mittelstufe, dass sie ein anderes, qualifizierteres Wissen misst, anders ausgedrückt setzt sie eine höhere Sicherheit bezüglich der Aneignung und Interpretation sprachlicher und literarischer Kenntnisse voraus.

1. DIE DEUTSCHE SPRACHE

1.1. Sprachrichtigkeit

Themen	Mittelstufe	Oberstufe
1.1.1. Das Wort	- Kenntnis grundlegender grammatischer Termini - gründliche Morphologiekenntnisse - Korrekter Gebrauch von Verbreaktionen. - Sichere Anwendung der deutschen Rechtschreib- und Interpunktionsregeln.	- Kenntnis und Anwendung von wichtigen Termini der deutschen Grammatik. - Bewusste Vermeidung des Einflusses ungarischer Interferenzen.
1.1.2. Der Satz	- Identifizieren von syntaktischen Phänomenen in belletristischen und Alltagstexten. - Erkennen der Rolle von Satzgliedern und Gliedsätzen. - Bildung korrekter Satzverbindungen und Satzgefüge mithilfe verschiedener Konjunktionen.	- Transformation unter gegebenen Aspekten.
1.1.3. Die Wortbildung und -bedeutung	- Wichtige Struktureinheiten der Wortbildung, deren Einsatz im eigenen	- Vielseitige Wortbildungsmethoden im eigenem Sprachgebrauch.

	<p>Sprachgebrauch</p> <ul style="list-style-type: none"> - Begriffe der Unter- und Überordnung - Sprachlich korrekte Definition von Termini. - Geübter Umgang mit ein- und zweisprachigen, bzw. elektronischen Wörterbüchern. - Polyseme, verwandte und antonyme Wörter anwenden. - Erkennen der Bedeutungsunterschiede und deren korrekter Gebrauch. - Idiome in der gesprochenen und geschriebenen Sprache, ihre Bedeutung und Einsatzmöglichkeiten im Text. 	<ul style="list-style-type: none"> - Routinierte Verwendung von Rechtschreibungsbüchern und Synonymwörterbüchern. - Selbstständige Verwendung von Idiomen.
1.1.4 Sprache und Stil	<ul style="list-style-type: none"> - Grundlegende stilistische Kenntnisse und deren Anwendung mündlich und schriftlich, Bemühen um korrekten Sprachgebrauch. - Wissen über den stilistischen Wert der im Deutschen vorkommenden Wörter und deren Gebrauch. - Die unterschiedlichen Ebenen des Sprachgebrauchs (Literatursprache, Standardsprache, Jugendsprache) kennen, - deren Unterscheidung in authentischen Texten. - Erkennen von Dialektausdrücken und deren stilistischem Wert. - Die modale Bedeutungen der Verben (Bedingung, Wahrscheinlichkeit, Einhalten der Distanz usw.) - Verschiedene Ausdrucksformen der indirekten Rede in literarischen Werken und in der Mediensprache erkennen. - Erkennen von Unterschieden zwischen geschriebener und gesprochener Sprache. Den eigenen mündlichen und schriftlichen Sprachgebrauch dementsprechend umformen. 	<ul style="list-style-type: none"> - Den verschiedenen Stilebenen entsprechend angemessener Einsatz von Ausdrücken. - Bedeutung und Wirkung wichtiger modaler Ausdrücke. - Eigenständiger Gebrauch der verschiedenen Formen der indirekten Rede. - Sichere Beherrschung der Kriterien der gesprochenen und geschriebenen Sprache, im mündlichen und schriftlichen Sprachgebrauch.
1.1.5. Text, Sprache, Kommunikation	<ul style="list-style-type: none"> - Erkennen der Bedeutung und Funktion von sprachlichen Erscheinungen in authentischen Texten - Normen der in der Standardsprache gebräuchlichen Textsorten (Gesuch, Lebenslauf, Bewerbung, offizieller Brief, Argumentierung). - Sprachsituation und Kriterien der Überzeugung, Diskussion und Argumentation - Unterscheidung von Textsorten der gedruckten und elektronischen Massenkommunikationsmittel. 	<ul style="list-style-type: none"> - Vergleich von Mitteilungen in Medien und populärwissenschaftlichen Texten z. B. unter dem Aspekt des Wortgebrauchs, des Stils.

1.2 Themenkreise

Die Texte der schriftlichen und mündlichen Prüfung und die darauf beruhende Kommunikation können den nachfolgend angeführten Themenkreisen zugeordnet werden.

Während die Behandlung der Themen auf der Oberstufe allgemein, abstrakt und in komplexer Weise erfolgt, ist die Vermittlung auf der Mittelstufe auf individuelle, konkrete bzw. einfache Ziele ausgerichtet.

Persönliche Lebensgestaltung
Gesellschaftliches Leben
Schule, Ausbildung und Berufsleben
Sport und Freizeit
Kulturelles Leben und Medien
Wirtschaft, Technik und Umwelt
Politik und Geschichte
Deutsche Sprache

1.3 Termini (die grammatischen Termini für die Oberstufe sind kursiv gedruckt)

Grammatische Termini

Das Verb

- Tempus (Präsens, Perfekt, Plusquamperfekt, Futur)
- Modus (Indikativ, Imperativ, Konjunktiv I, II)
- Genus (Aktiv, Vorgangspassiv/Zustandspassiv)
- Modalverb
- sich-Verben, unpersönliches Verb
- Konjugation, konjugieren
- Infinitiv, Partizip Präsens/Perfekt

Das Substantiv

- Genus (maskulin, feminin, neutral)
- Numerus (Singular/Plural)
- Kasus (Nominativ, Akkusativ, Dativ, Genitiv)
- Deklination, deklinieren

Der (bestimmte/unbestimmte) Artikel

Das Adjektiv

- Deklination
- Komparation (Positiv, Komparativ, Superlativ)

Das Pronomen

- Personal-, Possessiv-, Demonstrativ-, Relativ-, *Reflexiv-, Interrogativ-, Indefinitivpronomen*
- *Pronominaladverb*

Das Adverb - Lokal-, Temporal-, Modaladverbien

Das Numerale

Die Konjunktion

Die Präposition

Das Modalwort

Die Wortbildung - zusammengesetztes Wort (Kompositum), Ableitung, *Präfigierung/Präfix*

Das Satzglied (Subjekt, Prädikat, Akkusativ-, Dativ-, Genitiv-, Präpositionalobjekt, Attribut, Lokal-, Temporal-, Modalbestimmung)

Die Rektion,

Die Satzverbindung, das Satzgefüge
 Der Gliedsatz - Hauptsatz/Nebensatz (Subjekt-, Objektsatz, Temporal-, Lokal-, *Kausal-*, Final-, Relativ-, *Konditionalsatz, Konzessivsatz*)
 Infinitivkonstruktion
Indirekte Rede
Das Homonym, das Synonym, das Antonym
Das Idiom
 Der Nominal-/Verbalstil
Der Kontext
 Der Dialekt, die Umgangssprache, die Hochsprache

2. DEUTSCHE LITERATUR

Themen	Mittelstufe	Oberstufe
2.1. Autoren und Werke 2.1.1. Kenntnisse über Werke von Autoren in verschiedenen Literaturepochen	Lessing: Fabeln Goethe: frei gewählte Gedichte und Balladen Schiller: Balladen Heine: Buch der Lieder (frei gewählte Gedichte) Deutschland. Ein Wintermärchen (Caput I.) Lenau: Schilflieder Eichendorff: (frei gewählte Gedichte) Fontane: Effi Briest Hauptmann: Bahnwärter Thiel Rilke: zwei frei gewählte Gedichte Kafka: Parabeln Brecht: Mutter Courage und ihre Kinder Borchert: Kurzgeschichten, Erzählungen Dürrenmatt: Der Besuch der alten Dame Interpretierung der Werke auf Grund tiefgehender Textkenntnis. Erkennen und	Goethe: Frei gewählte Gedichte Schiller: Frei gewählte Gedichte Heine: Deutschland. Ein Wintermärchen (weitere Auszüge) Lenau: Frei gewählte Gedichte Rilke: Weitere frei gewählte Gedichte Böll: Frei gewählte Erzählungen, Kurzgeschichten Frei gewählte Werke der zeitgenössischen Literatur Gattungsspezifika, Zusammenhänge von Thema, Komposition, Sprachgebrauch, Motiven und Gesichtspunkt des Autors. Interpretation von kurzen, für die Schüler unbekanntem epischen und lyrischen Texten.

	<p>Aufzeigen der Zusammenhänge zwischen sprachlichen, inhaltlichen und strukturellen Spezifika.</p> <p>Ethischer Bezug, Aktualisierung der in den Werken aufgeworfenen Fragen</p>	
2.1.2. Ungarndeutsche Autoren und ihre Werke	<p>Frei gewählte Werke von V. Koch J. Michaelis, E. Rittinger, R. Becker, J. Mikonya, C. Klotz usw.</p> <p>Charakteristische Themen in der ungarndeutschen Literatur nach dem Zweiten Weltkrieg (Muttersprache, Zweisprachigkeit, Heimat, Vaterland, Identität, Traditionen usw.) und deren Tendenzen</p>	<p>Werke „moderner“ Autoren: z.B. A. Korb, Ch. Arnolb, K. Brenner usw.</p>
<p>2.2. Interpretationsstufen</p> <p>2.2.1. Epochen, Stile</p>	<p>Aufzeigen der wichtigeren Charakteristika der aufgezählten Epochen auf Grund der gegebenen literarischen Werke.</p> <p>Aufklärung, Sturm und Drang, Klassik, Romantik, Vormärz, Realismus, Naturalismus, Literatur der Jahrhundertwende, Nachkriegsliteratur Zeitgenössische Literatur</p>	<p>Aufzeigen der Charakteristika und Wirkung verschiedener Darstellungsmethoden auf Grund gegebener Werke.</p>
2.2.2. Themen, Motive	<p>Erkennen und Interpretieren der Varianten von Motiv und Thema in den gelesenen Werken</p> <p>Vergleich von Gedichten mit ähnlichem Thema und Motiv aus verschiedenen Epochen (z. B.: Liebe, Natur, Jahreszeiten, Heimatliebe usw.)</p>	<p>Vergleich der Gedanken-, Motiv- und thematischen Übereinstimmung und Unterschiede verschiedener Werke</p>
2.2.3. Gattungen	<p>Erkennen und darstellen der Form und Inhaltscharakteristika der Epik, Lyrik, Drama, auf Grund gegebener Werke.</p>	<p>Angabe und Vergleich von gleichen und verschiedenen Charakteristika von Werken verschiedener Epochen (z. B. Fabel, Ballade, Kurzgeschichte, Novelle, Parabel, Drama, Roman).</p> <p>Charakterisierung des epischen</p>

		Theaters.
--	--	-----------

2.6. Begriffe (Erwartungen für die Oberstufe werden kursiv gedrückt)

Gattungen: Epik, Lyrik, Drama

Epische Gattungen: Roman, Novelle, Erzählung, Kurzgeschichte, Anekdote, Sage, Fabel, Parabel, *Gleichnis*, Märchen

Lyrische Gattungen: *Elegie*, Hymne, Lied, Ode, Sonett, konkrete Poesie

Dramatische Gattungen: Komödie/ Lustspiel, Tragödie/ Trauerspiel, dramatisches Gedicht, Ballade

Erzählsituation, Erzählperspektive, Ich-Erzählung, Monolog, Dialog, direkte/ indirekte Rede, Handlung, Beschreibung, Bericht, Episode, Kapitel, Rahmen

Erlebnislyrik, Gelegenheitslyrik

Vers/Strophe/Reim (Paarreim, Kreuzreim, umarmender Reim), Strophenbau, Rhythmus, Klang, Refrain, Alliteration, Zeilensprung, Personifizierung, Vergleich, Metapher, Allegorie, Ausruf, *lyrisches Ich*

Dramatische Handlung, Exposition, Entwicklung der Handlung, Spannung/Steigerung, Höhepunkt, Lösung, Katharsis

Inszenierung, Bühnenbild, Mimik, Gestik,

Dramentheorie, episches Theater, V-(Verfremdungs-) Effekt, Narrator, Distanz(ierung)

absurd, grotesk, paradox

Symbol, Schlüsselwort

Humor, Ironie, *Satiere*, Spott

Charakter

Literarische Epochen, Stilrichtungen: Aufklärung, Sturm und Drang, Klassik, Romantik, Vormärz, Realismus, Naturalismus, Jahrhundertwende, Expressionismus, Symbolismus, Nachkriegsliteratur, Gegenwartsliteratur

Kunstpoesie, Volkspoesie

Interpretation, Kritik, Wertung